

ÜLESKUTSE: KONVERENTSE VÕIKS HOOGSALT JÄTKATA EESTI SAARTEL

Konverentsi ja ajakirja toimkondade nimel koostanud
Matti Raudjärv (MR)

Eessõna asemel

Aastatel 2020 – 2025 jäid meie konverentsid³⁶ ära ja seda mitmetel objektiivsetel põhjustel.³⁷ Allakirjutanu on varasematel aastatel siin ajakirjas kirjutanud, et kui meie esimene konverents toimus vee peal laeval „Vanemuine“ 1984. aastal kolmapäevasel teekonnal Tartu-Värskas-Pihkva-Värskas-Tartu, siis võiks seda veel korrata kui Tartu Jõesadam sobiliku laeva Emajõe hangiks, et sellega nn konverentsisõitu Peipsil ja edasi Värskasse saaks teha.

Konverentsid võime jaotada järgmistesse perioodidesse (Värskas; Jänedas; sunnitud paus; saared /loodetavalt?/):

- Värskas (ka algusega Tartus) toimusid meil konverentsid 20. korral (1984, 1994 – 2012);
- vahelduse mõttes jätkasime Jänedal (2013 – 2019);
- aastast 2020 tekkis paus – põhjusteks COVID-19 haigestumised ja sellega seotud piirangud; järgnenud Venemaa agressioon Ukrainas veebruaris 2022; majanduskeskkonna halvenemine, mis tähendas paljudes valdkondades hinnatõusu (see on tähendanud osalejatele ka rahaliselt raskusi), jms;
- tundub, et viimastel aegadel (2025) on olukord majanduskeskkonnas stabiliseeruma hakanud ning analoogsed on lootused ka lähitulevikuks (2026-2027 ...).

Kuni taolist eelnimetatud laeva Tartu-Värskas-Tartu sõiduks ja samaaegselt konverentsi pidamiseks ei ole, siis võiks konverentsidega jätkata arvestatava elanike hulga saartel, neid on meil piisavalt: Soome lahe ja Läänemere väikesaared *Aegna* ja *Naissaar* (Tallinna läheduse tõttu on nendel suviti puhkajate-turistide teenindamiseks täiendavalt ka ajutisi elanikke), *Prangli* ja *Vormsi*, jmt³⁸; Liivi lahes

³⁶ Konverentsidega nn ajalugu algas (esimene oli laevakonverents), millega on seotud ja välja arenenud käesolev rahvusvaheline kolmekeelne retsenseeritav teadusajakiri „Estonian Discussions on Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused“.

³⁷ Pandemia COVID-19, agressioon Ukrainas, majanduskeskkonna halvenemine jms – need asjaolud piirasid inimeste liikumist (näiteks, ettevõteted-organisatsioonid piirasid töötajate lähetamist, ka inimeste haigestumised jm) ning suurendasid ka konverentsi kulusid.

³⁸ Statistikaameti andmetel oli 2017. aastal 22-l saarel püsielanikud (siin on Hiiumaa ja Kassari eraldi arvestatud). Nende hulgas on 10 saart, kus on vaid mõned püsielanikud või muud konverentsi jaoks ebasobivad olud (näiteks, Osmussaar /5/, Vilsandi /22/, Väike-Pakri /5/) või nende hulgas olevad saared (6 saart), kus elavad ajutiselt vaid saare-tuletorni vaht, kas ükski või perega (ka periooditi) või muudu üksikud elanikud. (Allikas: Püsielanikud on 22 saarel.

[<https://stat.ee/et/uudised/2017/10/23/pusielanikud>

Kihnu, Ruhmu, Abruka, väiksem *Manilaid* (Manija saar); Lämmijärves *Piirisaar* ning nn suursaared *Saaremaa* ja *Hiiumaa* (koos Kassariga), ka *Muhu*. Seega kokku 12 saart.

Esialgul oleme 2026. aastaks Manilaidu peale mõelnud ja ka sealsete elanikega korduvalt teemat arutanud. Kui Manilaid, siis käesoleva ajakirja 1-2/2025 kaudu võiks juba nüüd, 2025. aastal nõu eeltööd teha ja saart potentsiaalsetele lugejatele-osalajatele tutvustada. Kuigi ka Infokirjas-2026 me jagame samuti seda informatsiooni. Aga kui infot on rohkem, pole ka vist paha, pealegi erinevates allikates!?

1. Manija³⁹ saar – sealses Riida turismitalus on viibinud ka Eesti Vabariigi President Alar Karis oma kaaskonnaga

Manilaid (ka **Manija**, kihnu murrakus *Manõja*), saar Liivi lahes Kihnu ja Tõstamaa poolsaare vahel. Pindala 1,87 km², koos kõrvallaiu Anõlaiuga ligi 1,9 km². Kaugus mandrist (Torila ehk Lao neemest) 800 m. Esimest korda on saart kirjalikult mainitud 1560. aastal *Holm Maune* nime all.⁴⁰ Kihnu järel Pärnumaa suuruselt teine saar Manija on vaid 4,5 km pikk ja kõige laiemas kohas 0,5 km lai. Suure tormi ja veetõusuga jaguneb saar kolmeks tükiks.

Manilaid

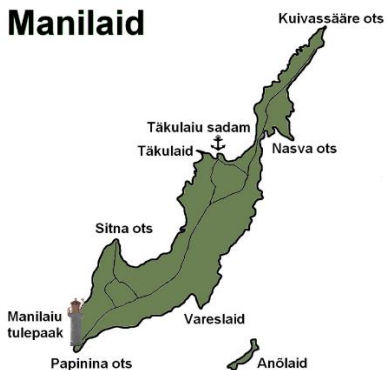

Foto 1: Manilaid ehk Manija saar.⁴¹

Foto 2: Täkulaiu sadam Manijal.⁴²

-on-22-saarel] 18.10.2025; MR: võrreldes 2017. aastaga, on tänaseks ilmselt mõnel saarel elanike arv muutunud.

Konverentsi korraldajana peaksin sobilikeks eelkõige neid saari, kus kohapeal on võimalik nii konverentsitöö ja toitlustamine, aga samuti on olemas nii majutus kui vaba aja veetmise võimalused.

³⁹ Manija – Visit Pärnu. [<https://visitparnu.com/manija/>] 8.10.2025;

[https://www.google.com/maps/place/Manija,+88112+P%C3%A4rnu+maakond,+Eesti/@58.209593,24.133161,13z/data=!4m6!3m5!1s0x46edabea5049a761:0xec53453dab7f251e!8m2!3d58.2134569!4d24.1221391!16s%2Fg%2F11x7vr_0j?hl=et-EE&entry=tту&g_ep=EgoyMDI1MTAwNC4wIXMMSD0ASAFQAw%3D%3D] 8.10.2025

⁴⁰ Manilaid – KALAPEEDIA. Eesti kalastuse entsüklopeedia.

[<https://www.kalapeedia.ee/5316.html>] 15.10.2025

⁴¹ Manilaid. [<https://www.kalapeedia.ee/u/files/Manilaid.png>] 15.10.2025

Manija saar ehk Manilaid asub Kihnu väinas 2 km sõidu kaugusel Munalaiu sadamast. Manija on otsekui Kihnu väikevend ja manijalased kihnlaste rahvakilluke. See väike kivine saareke oli alates 19. saj keskpaigast vaid Pootsi mõisa heinamaavahi elukoht, mandril asuva Pootsi mõisa heinamaa ja kalurite peatuskoht. 1933. aastal, mil Kihnu saar kihnlastele kitsaks jäi, kolis Manija saarele 22 kaluriperet (79 inimest). 1934 avati saarel postitalu; 1944. aastal oli 43, 2006. aastal 49, 2011. a 31 elanikku. Sellest tulenevalt on kultuurilised seosed nende kahe saare vahel väga tihedad. Praegu elab Manijal alla 40 inimese ning mitmed majapidamised on kasutusel suvilatena.

Saare loodusväärtuseks on haruldaste taimede kasvualad, rannikulindudest rökkavad rannaniidud ja kõlavad kõre kontserdid. Manijat katab peamiselt rannaniit ja kadastik, leidub ka mände. Kõrede ehk juttself-kärnkonnade elutingimuste parandamiseks on rajatud mitmed madalad mageveelised konnatiigid.

2. Saar on väike, aga vaatamisväärsuseid pole vähe ning külastamine on lihtne

Manijast sai 1991. a üleni *maastikukaitseala*. Tuultele avatud väikesaare eriline võlu on rahu ja inimtühjus, rannikulindude hõiked ja omasoodu kulgemine. Saarel on haruldaste taimede ja lindude kasvu- ja pesitsusalad ning hääbumisohus kõrede elupaik. Põllulillede väljad, rohtu näksivad kitsed-lambad ning suve lõpus küpsevad põldmarjavälud ilmestavad vaikset saareidüllit.

Piki kogu saart kulgeb rändkivirikas seljandik ja sellel saare ainuke tee. Saare keskel tee ääres asub Pärnumaa suurim rändrahn Manija Kokkõkivi ehk Kotkakivi. Selle ümbrusest leitud esemed ja ka nimi viitavad, et rahn oli meretõrjekoht pesitsuspaik ning puhkekoht kaluritele.

Saare edelatiipus päris mere piiril trotsib tuuli 1933. aastal ehitatud kaheksa meetrit kõrge tulepaak ehk tuletorn. Siin saab nautida vaadet istepingilt, mis pühendatud graafikule, maalijale ja teatrikunstnikule Vello Tammele.

Manija saarekeskuses asub kohalik *muuseum* ja "*lambapood*", kus tutvustatakse Kihnu lamba saaduseid.

Manija saarele pääseb Munalaiu sadamast. Sadamasse saab:

- liinibussiga Pärnu Bussijaamast;
- autoga, mille saab soodsalt Munalaiu sadama valvega parklasse jätta – 2€/24h (oli aastal 2025).

Edasi saarele pääseb regulaarselt sõitvate veesõidukitega:

- *praam Kihnu Virve* – sõidab kolm korda nädalas;
- igapäevaselt sõidab pisem *liinilaev Manija Mann*;

⁴² Manilaid. Saar Eestis. [<https://www.eastbaltic.eu/wp-content/uploads/2021/08/manilaid-image-500x333.jpg>] 15.10.2025

- seltskonnaga liikudes on võimalik tellida erasõit hõljukiga.

Autentse saarekogemuse huvilisi viivad meelsasti Manija saarele Seikle Vabaks matkasellid, ka *kajakimatkale* või *purjetama*.

Umbkaudu viie kilomeetri pikkuse saarekese jalutab tipust tipuni läbi mõne tunni ja ühepäevase käiguga. Et Manija on oma kõige laiemast kohast vaid pool kilomeetrit lai, paistab tee pealt kõik kenasti kätte.

Foto 3: Munalaiu sadam.⁴³

Foto 4: Manilaiu sadam.⁴⁴

Manija pakub vaikset looduslähedast puhkamisvõimalust ning külalisi on vastu võtmas õdus Riida turismitalu. Soovitame Riida perenaise külalislahkust nautida ööbimisega, kuid ka ühepäevareisil tasub maitsta tema haruldaselt head koduselut ning kuulsat lambapraadi.

4. Mõned huvitavad faktid, ka vastuolulised

Järgnevalt mõned omapärsed infokillud. Näiteks, Manija küla kuulumine Pärnu linna koosseisu? 19. oktoobril toimuvad Eestis kohaliku omavalitsuse volikogude valimised – milliseid suurepäraseid mõtteid seejärel realiseerima hakatakse?

Hoolikas lugeja paneb tähele, et saare elanike arv pole artiklis ühesugusena esitatud – paraku on erinevates allikates just nii esitatud. Vaatamata väikesele inimeste arvule, pole suudetud ühtsele seisukohale jõuda!?

⁴³ Munalaiu sadam.

[https://www.google.com/imgres?q=Manilaid&imgurl=https%3A%2F%2Fsaarteliinid.ee%2Fwp-content%2Fuploads%2F2021%2F08%2FMunalaiu_sadam_6.jpg&imgrefurl=https%3A%2F%2Fsaarteliinid.ee%2Fmunalaiu%2F&docid=8ZDUtOFzo2pmpM&tbnid=aQFqFRwUhN-a3M&vet=12ahUKEwjh8oSE9KWQAxU1GhAIHRAQNHoQM3oECCYQA.A..i&w=600&h=600&hcb=2&ved=2ahUKEwjh8oSE9KWQAxU1GhAIHRAQNHoQM3oECYQAA] 15.10.2025

⁴⁴ Manilaiu sadam. [https://www.google.com/imgres?q=Manilaid&imgurl=https%3A%2F%2F0.wp.com%2Fsaarteliinid.ee%2Fwp-content%2Fuploads%2F2021%2F08%2FManija_sadam_6.jpg%3Fssl%3D1&imgrefurl=https%3A%2F%2Fsaarteliinid.ee%2Fmanilaiu%2F&docid=6CBEDpKYUgltvM&tbnid=D8E2vB8QwIDIPM&vet=12ahUKEwjh8oSE9KWQAxU1GhAIHRAQNHoQM3oECBsQAA..i&w=1900&h=1067&hcb=2&ved=2ahUKEwjh8oSE9KWQAxU1GhAIHRAQNHoQM3oECBsQAA] 15.10.2025

- Enne Eesti omavalitsuste haldusreformi 2017. aastal kuulus Manija küla-saar Tõstamaa valda. Nüüd on küla Pärnu linna koosseisus Manilaiul. Aasta läbi elab saarel umbes 45 inimest. Aastal 2005 rajati laiule asfalteeritud tee. Manijas tegutseb ka Manija külatuba, kus toimuvad Manija külakoosolekud ja rahvapeod.
- Liivi lahes Kihnu saare ja Tõstamaa poolsaare vahel paiknev 2 km² pindalaga, peamiselt rannaniitude ja kadastikuga kaetud ning maastikukaitse all olev kitsuke Manija (Manilaid) on üks väiksemaid laide Euroopas, kus on elutegevus. See asustati, kui Kihnu elanikele väikseks jäi ning 22 peret sinna ümber kolida otsustasid. Manijal on praegu 35 püsielanikku, kelle põhilisteks tegevusaladeks on kalapüük, kudumine ja küpsetamine. Manilaid on muuseas üheks lemmikpaigaks linnuvaatlejatele.⁴⁵
- Konverentsil osalejad kohtuvad Munalaiu sadamas, kust väljub laev saarele. Manija saarel viibimise ja Riida turismitalus toimuva konverentsi ajal toimub konverentsitöö ettekannete ja diskussioonidega mere äärses saalis. Vabal ajal jõuame ka saare ilusti läbi käia. Küllastame saarekeskust, muuseumi ning kuuleme huvitavaid lugusid kohalikust elust-olust ja naudime saare kaunist loodust. Toitlustamine ja ööbimine on vahvas Riida Turismitalus, kus toidu valmistab meile talu toimekas perenaine Ülle ise. Ettekannete ja diskussioonide kõrval on võimalus head ja paremat süüa, õhtuti on aeg saunatamiseks (keris on puiduga köetav!) ja kultuuriprogrammiks, jääb aega ka jalutada ja tuletorni (asub Riida talu kõrval) uudistada.

Foto 5: Manilaiu tulepaak-torn, majakas.⁴⁷

Foto 6: Hoone Riida turismitalus.⁴⁶

⁴⁵ Manija saar ehk Manilaid. [<https://saarteturism.ee/toode/manija-saar-ehk-manilaid-2/>] 9.10.2025

⁴⁶ Riida turismitalu. [<https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTyoLgrpokLKw fGHxwjJJwQPfB8hwFJV7inKA&s>] 15.10.2025

⁴⁷ Manija – Visit Pärnu. [<https://visitparnu.com/wp-content/uploads/2022/12/manija-lighthouse-elen-juurma-visit-parnu.jpg>] 15.10.2025

Foto 7: Riidatalu söögisaal.⁴⁸

Foto 8: Üks majutusvõimalustest.⁴⁹

Foto 9: Riida turismitalu.⁵⁰

Foto 10: Valge tuba, Riidatalu.⁵¹

Foto 11: Nüüd antakse ...⁵²

⁴⁸ Söögisaal [https://media.voog.com/0000/0041/7194/photos/home_carousel_01.JPG] 15.10.2025

⁴⁹ Uneurg. [https://media.voog.com/0000/0041/7194/photos/uneurg_01.jpg] 15.10.2025

⁵⁰ Riida turismitalu. [https://www.google.com/imgres?q=riida%20talumu%20Manilaid&imgurl=http%3A%2F%2Fvisitestonia.com%2Fimages%2F3141092%2FDSC_0346.JPG&imgrefurl=http%3A%2F%2Fpuhkaeestis.ee%2Fet%2Friida-turismitalu-manilaiul&docid=Res2Uq1Hg3HcgM&tbnid=O05o6AXjwlaVEM&vet=12ahUKEwjHx8eohaaQAxUfDRAIHXEUH3oQM3oECCQAA..i&w=1920&h=800&hcb=2&ved=2ahUKEwjHx8eohaaQAxUfDRAIHXEUH3oQM3oECCQAA] 15.10.2025

⁵¹ Riidatalu majutus. [https://www.google.com/imgres?q=riida%20talumu%20Manilaid&imgurl=http%3A%2F%2Fmedia.voog.com%2F0000%2F0041%2F7194%2Fphotos%2FVALGETUBA_large.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fwww.manilaid.ee%2Friidatalu%2Foomaja%2Fsuvetuba&docid=17y7Ya1QFo_WAM&tbnid=gpKTCjcKbXRR5M&vet=12ahUKEwjHx8eohaaQAxUfDRAIHXEUH3oQM3oECC4QAA..i&w=1280&h=960&hcb=2&ved=2ahUKEwjHx8eohaaQAxUfDRAIHXEUH3oQM3oECC4QAA] 15.10.2025

Foto 12: Ettevalmistused Riidatalu köögis.⁵³

Foto 13: Jätku leivale, kas jõud käib üle!? ...⁵⁴

Konverentsipaigaks mõeldud Riida turismitalu asub saare edelatipus oleva tulepaagi lähedal (vt eespool olevat Manilaiu kaarti). Tavaliselt on talu peremees Tiit sadamast oma transpordiga vähemalt külaliste pagasi tallu sõidutanud.

Kokkuvõtlilikult

Ajakirja peatoimetajana ja konverentside korraldaja-koordineerijana loodan (MR), et huvi konverentsi vastu on olemas. **Tõsi, konverents toimub vaid juhul kui osalejad on piisavalt.** Fotod on lisatud põhjusel, et huvilised saaks mingi ülevaate saarest ja turismitalust ning võimalustest, kuna võib-olla kõik ei ole Manijal viibinud. Käesoleva ülevaate koostajana võin väita, et olen korduvalt Manilaiul ja ka turismitalus viibinud – saarega tutvunud, Riidatalus puhunud (sõõnud, joonud, maganud) ning ka saunas leili võtnud ja vihelnud. Olen alati rahule jäänud ning soovitan teistele!

Tere tulemast Manilaiule meie järgmisele, 28. rahvusvahelisele teaduskonverentsile. Ka detailne Infokiri nii artiklite kirjutamiseks ajakirja kui konverentsil osalemiseks on laiali saadetud. Seega häid ideid ka kirjutamiseks, käsikirjad on oodatud!

Koostatud 2025. aasta oktoobris oma kodukontoris Tallinnas, Pirita-Kosel.

PS: Eelnenud ülevaate koostaja on varem selles ajakirjas kirjutanud ning teeb seda siinkohal järjekordselt:

⁵² Nüüd antakse ... [https://www.google.com/imgres?q=riida%20talumu%20Manilaid&imgurl=http%3A%2F%2Fmedia.voog.com%2F0000%2F0041%2F7194%2Fphotos%2Fhome_carousel_08.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fwww.manilaid.ee%2F&docid=rv8PeVQilBBgvM&tbnid=GmAYYY8tXjXSGM&vet=12ahUKewjHx8eohaaQAxUfDRAIHXEUH3oQM3oECB8QA A..i&w=2048&h=1365&hcb=2&ved=2ahUKewjHx8eohaaQAxUfDRAIHXEUH3oQM3oECB8QAA] 15.10.2025

⁵³ Köögis. [https://www.toidutee.ee/files/_page_pics_origs/riida-talu-uus_xnPyjhjq.jpg] 15.10.2025

⁵⁴ Jätku leivale. [https://media.voog.com/0000/0041/7194/photos/roosamanna_block.jpg] 15.10.2025

Esialgse kava kohaselt olen valmis nii ajakirja peatoimetajana kui konverentsi peakorraldajana (sisuliselt mõlema algatajana) jätkama aastani 2029, st 2026 – 2029 ehk veel neljal aastal. Loodan, et on noori, kes oleks valmis edasi ise tegutsema. Olen valmis tagasihoidlikumalt jätkama, kas juhendaja või mentorina. Kui noori ja aktiivseid inimesi ei ilmu, siis on kindlasti üheks võimaluseks ajakirja publitseerimine ja konverentsi korraldamine lõpetada! Ootaksin noorematelt julget pealehakkamist, olen valmis läbi rääkima ja konsulteerima! Häid värskaid mõtteid ja edu, head kolleegid, doktorandid ja noored doktorid!

Kuna olen nii konverentsi seeria idee algataja ja ajakirja asutaja ning ellu viija aastast 1984, siis jätkaksin autoriõigused enesele (kui jätkajaid ei ole), küll olen valmis need aga ka edasi, üle andma.

* * *

Edasi veel mõned fotod ja tekstid, mis võiks mõtteid meie majandusest läbi majanduspoliitika ja ettevõtetmajanduse tänasele ning tulevasele arengutegevusele viia.

Foto 13: Sellist mereäärset kaunist loodusvaadet nagu kõrval oleval fotol Manilaiul, võib kohata Eestis väga paljudes kohtades (päikeseloojang mere ääres kadakasel karjamaal).

Eesti on mereriik,⁵⁵ lisaks:

- tuhande järve maa⁵⁶,
- tuhandete saarte maa⁵⁷ ja
- eestlane peab ennast metsarahvaks.⁵⁸

⁵⁵ Vt kaart: Eesti asend, viide 23. MR: *Oleme küll mereriik, aga Eesti lipu all on vähe laevu!?*

⁵⁶ Eestis on Keskonnaportaali andmetel ligikaudu 1200 looduslikku järve, mille pindala on vähemalt 1 hektar. Lisaks väiksemad looduslikud ja tehiseveekogud. (Eesti järved. [https://et.wikipedia.org/wiki/Eesti_j%C3%A4rved] 16.10.2025)

⁵⁷ Eestis on 2020. aasta seisuga loendatud kokku 2317 meresaart. Suuremates siseveekogudes asuvate saartega on Eestis kokku 2355 saart. Umbes pooled Eesti väikesaared on ametlike nimedeta. Saarteks on arvestatud kuni 10 m² läbimõõduga maismaa-alasid, mis on merega ümbritsetud. (Eesti saarte loend. [https://et.wikipedia.org/wiki/Eesti_j%C3%A4rved] 16.10.2025); MR: *Mandri, mere ja saarte senisest parem sotsiaalmajanduslik ja logistiline ühendamine (sh sadamad) annaks palju uusi võimalusi majanduse ning sh ka turisminduse arendamisel.*

⁵⁸ Eesti on väike riik, aga paigutub metsa pindala arvestades keskmiste hulka, olles maailma ligi kahesaja riigi seas 99. kohal. Veidi üle poole Eesti maismaast on metsa all, s.o. 2,3 miljonit hektarit). 2018. aasta seisuga kuulus 46% Eesti maismaast riigile, mille haldamise õigus oli antud Riigimetsa Majandamise Keskusele. Lisaks riigimetsale on Eestis ka erametsad, mis moodustasid kogu maismaast 2018. aasta seisuga 48% ning millest füüsiliste

- Eesti on rikas ka soode ja rabade poolest, nendega seoses on meil ka rikkalikud turbavarud,⁵⁹ mis meie majanduses on väga oluline ekspordartikkel.

Kaart: Eesti äärmustipud ja kese. Rist tähistab Mandri-Eesti keset (58°41' pl ja 25°54'ip)⁶⁰

Foto 14: Kõpu tule torn Hiiumaal on üks maailma vanimaid, mille tipus on tuli pidevalt põlenud.⁶¹ Vanuselt kolmas (rajati 1531)

isikutele kuulub 28% ja juriidilistele isikutele 20%. (Eesti metsad. [https://et.wikipedia.org/wiki/Eesti_metsad] 16.10.2025); MR: *Puidu paremaks väärtustamiseks on meil veel palju reserve, sh puittoodete eksport!?*

⁵⁹ Eestis on soodest 21. sajandi alguseks säilinud lage- ja puis soid umbes 225 000 hektaril ja soometsi umbes 100 000 hektaril. Seega on Eesti maismaast soodega kaetud 7-8%. 2010. aasta märgalade inventuuri andmeil on tegelik soode osakaal Eestis ainult 5,5% ehk 240 000 hektarit. Üldlevinud on andmed, et Eesti pindalast on soid 22,3% ehk 1 009 101 hektaril. Siia on arvatud kõik turbaga seotud alad, sõltumata sellest, kui paks on turbalask ja kas seal turbaladestumine jätkub või hoopis degradeerub. 20. sajandi lõpus määratleti, et Eestis on 9836 sood, mis hõlmavad 1 009 101 hektari suuruse ala ja mis on 22,3% Eesti pindalast. Madalsoo turbakiht on 3–10 cm, raba turbakiht 40–50 cm paksune. Eesti soodes on turba juurdekasv rabades üle 1 mm, madalsoos alla 0,5 mm aastas. (Eesti sood. [https://et.wikipedia.org/wiki/Eesti_sood] 16.10.2025); MR: *Eestis on palju puhast vett, kas me oskame seda arukalt kasutada!?*

⁶⁰ Eesti asend. [http://entsyklopeedia.ee/artikkel/eesti_asend] 16.10.2025

⁶¹ Eestis oli 2022. aastal 55 tuleorni (neist 13 on turistidele avatud): sama palju kui ülejäänud Läänemere riikidel kokku. Fotol on näha, et Hiiumaa on metsarikas saar. [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/d/d1/K%C3%B5pu_tuletorn._Vaade_%C3%BClevalt.jpg/250px-K%C3%B5pu_tuletorn._Vaade_%C3%BClevalt.jpg] 15.10.2025; MR: *Pärast metsa raiumist tuleb ka uus mets istutada ja seejärel seda hooldada ning üldse heaperemehelikult käituda. Ja mitte aimult oma õigustest lähtuda, vaid ka kohustusi arvestada ning vastutada!*

Foto 15: Võru-Kubija järv.⁶²

Foto 16: Tondisaar on saareke Võrtsjärve lõunapoolses osas.⁶³ Autor: Joonas Talvik.

Foto 17: Pühajärv (Otepää Pühajärv),⁶⁴ Eestimaa kauneimaid järvi.

Foto 18: Aastal 2010 istutatud kuused Kaasiku metsatalus.⁶⁵

Foto 19: Eesti metsad⁶⁶

Foto 20: Soomaa.⁶⁷ Autor: Sven Zacek.

⁶² Võru-Kubija järv. [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/8/85/Kubija_j%C3%A4rv_2014_06.jpg/250px-Kubija_j%C3%A4rv_2014_06.jpg] 16.10.2025

⁶³Tondisaar. [<https://visitestonia.com/content-images/503425/8-estei-vaikesaart-mida-voiksid-kulastada-et-001-visit-estonia.jpg@1920w>] 16.10.2025

⁶⁴ Pühajärv. [<http://www.kylauudis.ee/wp-content/uploads/pyhajarv.jpg>] 17.10.2025

⁶⁵ Noor Mäenõlva kinnistu kuusik Kaasiku metsatalus – nii need metsad kasvavad. Foto autor: Jaanus Palm (detsember 2024). Talu ja kinnistu omanik: Matti Raudjärv.

Eeltoodud viidete juures esitatud MR mõtted on vaid vähene osa vastavate valdkondade arendamiseks, arvestades – hariduse võimalusi, uusi tehnoloogiaid, töövõime probleematikat, keskkonna vajadusi, tootmise kui ühe majanduse aluse (kui soovite – vundamenti) siivendamist-laiendamist ja palju muud. Kõiki neid küsimusi-probleeme võiks meie ajakirja veergudel avaldatavates artiklites tõstatada-uurida ning ka konverentsidel arutada-diskuteerida!/? ...

Lugupidamisega, Teie MR.

**CALL:
THE CONFERENCE COULD BE CONTINUED QUICKLY
ON THE ESTONIAN ISLANDS**

Compiled on behalf of the conference and journal committees by
Matti Raudjärv (MR)

As a preface

In 2020–2025, our conferences⁶⁸ were cancelled for several objective reasons.⁶⁹ The undersigned has written earlier in this journal that as our first conference was held on the water, on M/S Vanemuine in 1984, during a journey of three days on the route Tartu-Värskä-Pihkva-Värskä-Tartu, it could be repeated if the Tartu River Port found a suitable ship for the Emajõgi River which could be used for conference journey on Lake Peipsi and from there to Värskä.

We can divide the conferences into the following periods (Värskä; Jäneda; forced pause; islands/hopefully?/):

- 20 conferences were held at Värskä (some of them also began in Tartu) (1984, 1994–2012);
- we continued at Jäneda for a change (2013–2019);
- a pause started in 2020 – due to sickness and restrictions due to COVID-19; the following Russian aggression in Ukraine in February 2022; deterioration of the economic environment which meant an increase in

⁶⁶ Eesti metsad. [<https://images.delfi.ee/media-api-image-cropper/v1/78756c54-f273-4aba-8d73-15f14f4b42.jpg?noup&w=767&h=914&r=9:16>] 16.10.2025

⁶⁷ Soomaa rahvuspark: üks paljudest Eesti soodest, kus on mõnus matkata mööda laudteid ja vajadusel puhke kohtades puhata. [https://www.terveil.m.ee/leht/wp-content/uploads/2018/11/2219_Soomaa-National-park_Sven-Zacek-1.jpg] 16.10.2025

⁶⁸ The history started with the conferences (the first one was the ship conference) which are related to the development of this international peer reviewed journal in three languages „Estonian Discus-sions on Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused“.

⁶⁹ The COVID-19 pandemic, aggression in Ukraine, deterioration of the economic environment, etc. – these circumstances limited the movement of people (e.g. businesses and organisations reduced business trips of employees, also people fell ill, etc.) and also increased the expenses of conferences.